Η σύγκλιση με την Ουάσινγκτον φέρνει άσχημα νέα για την Αργεντινή

Ο πρόεδρος της Αργεντινής Javier Milei είναι σαν επιστροφή στο παρελθόν. Έχει μακριές φαβορίτες και φοράει δερμάτινα. Το αγαπημένο του συγκρότημα είναι οι Rolling Stones. Είναι μαχητής του Ψυχρού Πολέμου που ξεστομίζει αναχρονιστική αντικομμουνιστική ρητορική που δεν ανταποκρίνεται στη γεωπολιτική δυναμική του εικοστού πρώτου αιώνα. Όμως, οι πραγματικότητες της αργεντίνικης και της παγκόσμιας οικονομίας δεν έχουν αποτρέψει τον Milei από το να ακολουθήσει ένα πρόγραμμα εμπορικής και εξωτερικής πολιτικής που επιδιώκει την εκ νέου ευθυγράμμιση της χώρας με τις Ηνωμένες Πολιτείες και τα συμφέροντά τους, σε μια απομίμηση του Ψυχρού Πολέμου. Με τη δραστική περικοπή των δαπανών, την ιδιωτικοποίηση των εθνικών βιομηχανιών και την απορρύθμιση της οικονομίας, ο Milei ελπίζει ότι όχι μόνο θα περιορίσει τον πληθωρισμό αλλά και θα προσελκύσει ξένες επενδύσεις και θα επαναφέρει την Αργεντινή στις αγκάλες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ακόμα και σε αυτό, ανατρέχει στο παρελθόν και στη μακροχρόνια επιθυμία της χώρας να επανέλθει στον «πρώτο κόσμο» — εκφράζοντας συγχρόνως παλιές ανησυχίες για την επί δεκαετίες οικονομική παρακμή της.

Όμως, αν ο Milei κοιτούσε πραγματικά το παρελθόν, θα συνειδητοποιούσε ότι η υπερβολική εξάρτηση από την αμερικανική υποστήριξη δεν θα βοηθήσει την οικονομία της Αργεντινής, ή, το σημαντικότερο, τον λαό της. Αν η Αργεντινή θέλει να επιλύσει τα δημοσιονομικά προβλήματα της και να αναπτύξει τις, αναγκαίες για το μέλλον, υποδομές και βιομηχανίες, θα πρέπει να απομακρυνθεί από την ηγεμονία των ΗΠΑ και να αγκαλιάσει την προοπτική μιας πολυπολικής προσέγγισης στο εμπόριο και την εξωτερική πολιτική. Αυτή ήταν μια προσέγγιση που είχε ήδη υιοθετηθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση — και την οποία η αντιπολίτευση θα πρέπει να διαφυλάξει ως όραμα για τη μελλοντική θέση της Αργεντινής στην παγκόσμια σκηνή.

Καίγοντας γέφυρες

Ο Milei έχει κάνει πολλά ανοίγματα προς τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ως υποψήφιος, υποσχέθηκε ότι θα κόψει τους δεσμούς με τη Βενεζουέλα και την Κούβα. Προκαλώντας μεγάλη έκπληξη, δήλωσε ότι θα κάνει το ίδιο με τη Βραζιλία και την Κίνα, τον πρώτο και τον δεύτερο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας, εκ των οποίων μόνο ένας είναι, έστω κατ' όνομα, κομμουνιστής. Αν και διατήρησε το εμπόριο και με τα δύο έθνη, αθέτησε τη δέσμευση που ανέλαβε πέρυσι η Αργεντινή να ενταχθεί στα BRICS. Επιπλέον, έχει δηλώσει ότι ο δημόσιος τομέας της Αργεντινής δεν θα συμμετάσχει σε καμία

οικονομική δραστηριότητα με την Κίνα.

Οι οικονομικές πολιτικές του στο εσωτερικό αντανακλούν μια εξίσου μεγάλη προσήλωση στην προσέλκυση της προσοχής των ΗΠΑ. Όπως περιέγραψε ο Julio Burdman στην αργεντίνικη έκδοση της *Le Monde Diplomatique*, λειτουργεί ως ο τέλειος «οικονομολόγος των δημοσιονομικών», εστιάζοντας στην εξισορρόπηση των προϋπολογισμών εις βάρος της πραγματικής οικονομικής ευρωστίας. Η ακραία λιτότητα αντανακλά τις ακραία νεοφιλελεύθερες δεσμεύσεις του αλλά και τη συντονισμένη προσπάθειά του να κερδίσει την εύνοια της Ουάσινγκτον και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Από τότε που ανέλαβε την εξουσία, προσπάθησε να ιδιωτικοποιήσει πολυάριθμες εθνικές βιομηχανίες και να επιτρέψει την πώληση μεγάλων τμημάτων της Παταγονίας σε επιχειρήσεις του εξωτερικού, γεγονός που θα επέτρεπε σε ξένα συμφέροντα να αποκτήσουν μέρος των πολύτιμων αποθεμάτων πετρελαίου και λιθίου της χώρας. Επίσης, έχει τονίσει εμφατικά ότι σκοπεύει να αντικαταστήσει το πέσο με το δολάριο των ΗΠΑ ως επίσημο νόμισμα της χώρας.

Οι προσπάθειές του δεν πέρασαν απαρατήρητες. Τον Ιανουάριο, ο Milei μίλησε ξανά στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο Νταβός. Τον Φεβρουάριο, συναντήθηκε με την Gita Gopinath, τη δεύτερη στην ιεραρχία του ΔΝΤ, η οποία επαίνεσε την πρόοδο της χώρας υπό τον Milei αλλά εξέφρασε την ανησυχία της ότι η αυστηρότητα της λιτότητας που εφαρμόζει μπορεί να πλήξει δυσανάλογα τα πιο ευάλωτα τμήματα της κοινωνίας της Αργεντίνης. Την επόμενη ημέρα, ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Antony Blinken, επισκέφθηκε το γραφείο του προέδρου στην Casa Rosada, μιλώντας θετικά για τη σύνδεση της χώρας με τα αμερικανικά μεταλλευτικά συμφέροντα και για την ικανότητα της κυβέρνησης να μειώσει τα δημοσιονομικά ελλείμματά. Ο Milei ολοκλήρωσε την περιπετειώδη εβδομάδα του μιλώντας στο Συνέδριο Συντηρητικής Πολιτικής Δράσης (CPAC), όπου συνάντησε τον Donald Trump, ο οποίος του είπε να «κάνει την Αργεντινή μεγάλη ξανά».

Αρκεί να ρίξει κανείς μια ματιά στην πρόσφατη ιστορία για να καταλάβει ότι οι προσπάθειες του Milei να θέσει την Αργεντινή υπό την κηδεμονία της αμερικανικής ηγεμονίας δεν θα απαλλάξουν τη χώρα από τις οικονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει πλέον εδώ και δεκαετίες. Στην πραγματικότητα, κοιτάζοντας πίσω ακόμη και στην ίδρυση του έθνους, βρίσκει κανείς μια διδακτική ιστορία αιώνων για τους κινδύνους που εγκυμονεί η εξάρτηση από έναν μόνο ξένο προστάτη.

Χρόνια ανάπτυξης, χρόνια ύφεσης

Τον δέκατο ένατο αιώνα, η εκβιομηχάνιση στον Παγκόσμιο Βορρά δημιούργησε σταθερή ζήτηση για εξαγωγές διαφόρων καλλιεργειών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Αυτό οδήγησε σε ταχεία ανάπτυξη της οικονομίας της Αργεντινής, ιδίως κατά το δεύτερο μισό του αιώνα. Υπήρχε όμως ένα ακόμα σημαντικό συστατικό για την ισχυροποίση της χώρας: το βρετανικό κεφάλαιο. Η Βρετανία ήταν επί μακρόν σημαντικός (και παράνομος) εμπορικός εταίρος της περιοχής River Plate. Μετά την ανεξαρτητοποίηση της Αργεντινής από την Ισπανία, η Βρετανία είχε την ευκαιρία να καταστήσει τη σχέση αυτή πολύ πιο ουσιαστική — και εξορυκτική.

Όταν η Αργεντινή εγκαθίδρυσε μια σταθερή κεντρική κυβέρνηση το 1820, έθεσε σε εφαρμογή ένα

οικονομικό πρόγραμμα γνωστό ως "La Feliz Experiencia" (η χαρούμενη εμπειρία), το οποίο καταργούσε όλες τις εγχώρια προστατευτικά μέτρα έναντι των βρετανικών εισαγωγών, επέτρεπε στις βρετανικές επιχειρήσεις να εξορύσσουν φυσικούς πόρους και δημιουργούσε μια κεντρική τράπεζα που χρηματοδοτούνταν και ελέχονταν από το βρετανικό κεφάλαιο. Κατά την περίοδο αυτή, η Αργεντινή δεν διέθετε δικό της εμπορικό στόλο, πράγμα που σήμαινε ότι το Λονδίνο ήταν σε θέση να ελέγχει σημαντικό μέρος του θαλάσσιου εμπορίου. Υπό την κυριαρχία των βρετανικών συμφερόντων, η κυβέρνηση της Αργεντινής αναγκάστηκε να δανείζεται με κερδοσκοπικά επιτόκια, οδηγώντας στην πρώτη νομισματική κρίση της χώρας στα τέλη της δεκαετίας του 1820, η οποία είδε το πέσο να υποτιμάται κατά 80% μεταξύ 1827-29.

Προβλήματα όπως αυτά συνέχισαν να ταλαιπωρούν την Αργεντινή όσο διαρκούσε η εξάρτησή της από την αγγλική εξουσία. Ο Γερμανός οικονομολόγος Gerhart von Schulze-Gaevernitz υποστήριξε το 1906 ότι, κατά τις δεκαετίες που οδήγησαν στον λεγόμενο «Πανικό του 1890», η Αργεντινή θα μπορούσε να θεωρηθεί «περίπου αγγλική αποικία» λόγω του βαθμού εξάρτησής της. Τα βρετανικά κεφάλαια τόνωσαν την ανάπτυξη της τεχνολογίας ψυγείων για τη μεταφορά βοδινού κρέατος και αποτέλεσαν τη ραχοκοκαλιά του νομισματικού και τραπεζικού συστήματος της Αργεντινής. Τροφοδότησαν την κατασκευή του σιδηροδρομικού συστήματος της Αργεντινής μεταξύ του 1850 και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οπότε το Ηνωμένο Βασίλειο κατείχε περίπου το 66% του συνολικού δικτύου της χώρας.

Όταν έφτασε ο Πανικός του 1890, το αυξανόμενο εθνικό χρέος, κυρίως προς αγγλικές εταιρείες όπως η Baring Brothers, προκάλεσε την πρώτη χρεοκοπία της χώρας. Η ροή των βρετανικών κεφαλαίων στην Αργεντινή μειώθηκε σημαντικά και επιδεινώθηκε με τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο οποίος συμπίεσε μόνιμα τις βρετανικές επενδύσεις. Αν και πολλοί εξέταζαν τους πολυάριθμους παράγοντες πίσω από τη σχετική οικονομική παρακμή της Αργεντινής τον εικοστό αιώνα, η εξάρτησή της από το βρετανικό κεφάλαιο –και η τελική εξαφάνιση αυτού του κεφαλαίου– έπαιξε σημαντικό ρόλο.

Οι γύπες κοντοζυγώνουν

Σήμερα, η Αργεντινή κινδυνεύει να επαναλάβει τα ίδια λάθη που έκανε στον πρώτο αιώνα της οικονομικής ανάπτυξης της. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ο τρίτος σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Αργεντινής. Ωστόσο, οι πολιτικές τους απέναντι στην Αργεντινή τις τελευταίες δεκαετίες δεν δείχνουν ότι αυτή η συνεργασία μπορεί να αποτελέσει τη βάση μιας πιο ουσιαστικής σχέσης.

Η Ουάσινγκτον ήταν άμεσα υπεύθυνη για την άνοδο της τελευταίας στρατιωτικής δικτατορίας της χώρας, μέσω της επιχείρησης Κόνδορας. Η χούντα, διαβόητη για τα βασανιστήρια και την εξαφάνιση τριάντα χιλιάδων Αργεντινών, απελευθέρωσε τις χρηματοπιστωτικές αγορές της Αργεντινής και συσσώρευσε τεράστια ποσά εξωτερικού χρέους, τα οποία θα οδηγούσαν εν μέρει στον υπερπληθωρισμό των δεκαετιών του 1980 και του 1990 και στην τελική χρεοκοπία το 2001. Αν και

τα οικονομικά προβλήματα της χώρας είναι πολλαπλά ως προς το είδος και την πηγή τους, αυτή η αμερικανική παρέμβαση έπαιξε αναπόσπαστο ρόλο στο να θέσει τη χώρα στη συγκεκριμένη πορεία.

Έκτοτε, τα δικαστήρια και τα χρηματοπιστωτικά συστήματα των ΗΠΑ αποτέλεσαν επιπλέον παράγοντες εξαθλίωσης της Αργεντινής. Η Αργεντινή αναγκαζόταν επί μακρόν να εξαρτάται από το αμερικανικό νομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα για την έκδοση ομολόγων. Η χώρα εξέδιδε ομόλογα από τη Νέα Υόρκη ήδη από το 1976, την ίδια χρονιά που η δικτατορία ανέβηκε στην εξουσία. Αυτό δημιούργησε σοβαρά προβλήματα για την Αργεντινή, ειδικά με τα «κεφάλαια-γύπες» - τα κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνου (hedge funds) και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που αγοράζουν υποβαθμισμένα ομόλογα και στη συνέχεια υποβάλλουν αγωγές για να λάβουν πλήρη αποζημίωση για τα ομόλογα αυτά.

Το 2005, η Αργεντινή αναδιάρθρωσε το χρέος που είχε αθετήσει και συνήψε συμφωνίες με τους ομολογιούχους προκειμένου να καταβάλει μέρος και όχι το σύνολο των οφειλόμενων ποσών των ομολόγων που είχε εκδώσει προηγουμένως. Αν και οι περισσότεροι ομολογιούχοι είχαν αποδεχθεί διακανονισμούς μείωσης, οι εν λόγω γύπες εξασφάλισαν δικαστικές αποφάσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες που ανάγκασαν την Αργεντινή να τους αποπληρώσει στην πλήρη τιμή των ομολόγων. Ως αποτέλεσμα αυτού, η Αργεντινή δεν μπορούσε να προβεί σε αποπληρωμή των προηγούμενων διακανονισμών χωρίς να αποπληρώσει στο ακέραιο όσους αρνούνταν τους διακανονισμούς (αντιπροσώπευαν το 7% των ομολογιούχων). Επιπλέον, αν αποπλήρωνε αυτό το τμήμα στην ονομαστική αξία των ομολόγων, το υπόλοιπο 93% των ομολογιούχων θα είχε στη συνέχεια το δικαίωμα να προβεί σε μηνύσεις διεκδικώντας την ίδια τιμή για τα ομόλογα τους, γεγονός που θα απαιτούσε μια δαπάνη 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων από την Αργεντινή. Οι δυσκολίες αυτές περιόρισαν, για μια δεκαετία, την πρόσβαση της Αργεντινής σε εξωτερικό δανεισμό εκτός του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Όταν η δεξιά, νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση του Mauricio Macri κατέληξε σε συμβιβασμό με όσους αρνούνταν τον διακανονισμό, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να λάβει νέο δάνειο από το ΔΝΤ για να χρηματοδοτήσει τα χρέη της — μια κατάσταση που επιδεινώθηκε από την περιορισμένη οικονομική ανάπτυξη λόγω της έλλειψης πρόσβασης σε δανεισμό. Αυτό ήταν το μεγαλύτερο δάνειο στην ιστορία του ΔΝΤ. Δεδομένου ότι το ίδιο το ΔΝΤ διαπίστωσε βαθιά προβλήματα τόσο στη δική του όσο και στη διαχείριση των δανείων του ΔΝΤ από την Αργεντινή καθ' όλη τη δεκαετία του 1990, εύλογα θα κάνατε την υπόθεση ότι το ΔΝΤ θα είχε δομήσει το δάνειο για να αποφύγει τα λάθη του παρελθόντος. Όμως, θα υποθέτατε λάθος. Το 83% των κεφαλαίων από αυτό το «αναπτυξιακό δάνειο» πήγε στην εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους, δημιουργώντας ένα ολοκαίνουργιο πρόβλημα χρέους με το ΔΝΤ που οδήγησε την Αργεντινή σε ετήσιο πληθωρισμό 211,4% το 2023.

Καθ’ όλη αυτή τη διαδικασία, η κυβέρνηση των ΗΠΑ ήταν σε θέση να βοηθήσει. Θα μπορούσε να είχε παρέμβει για να επιλύσει τις δυσκολίες της Αργεντινής με τα αμερικανικά κερδοσκοπικά κεφάλαια. Αντ' αυτού, δήλωσε ότι οι δυσκολίες της Αργεντινής με όσους αρνούνταν τον διακανονισμό, δεν αποτελούσαν τίποτα περισσότερο από μια «συμβατική διαφορά». Θα μπορούσε να είχε παρέμβει το

2018, όταν το ΔΝΤ ετοιμαζόταν να δώσει ένα δάνειο που όχι μόνο παραβίαζε το ίδιο το καταστατικό του, αλλά ήταν εμφανές πως προετοίμαζε μια επικείμενη καταστροφή. Άλλωστε, οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ο μεγαλύτερος χρηματοδότης του οργανισμού και, όπως παραδέχεται ανοιχτά το ΔΝΤ, έχουν δικαίωμα βέτο σε ορισμένες αποφάσεις που λαμβάνει ο οργανισμός. Η Ουάσινγκτον επέλεξε αντ' αυτού να μείνει έξω από τη διαμάχη — επειδή δεν έχει κανένα λόγο να κάνει κάτι διαφορετικό.

Ο Ψυχρός Πόλεμος έχει τελειώσει — αρκεί να το θέλετε

Παρά τα όσα φαίνεται να πιστεύει ο Milei, ο Ψυχρός Πόλεμος έχει τελειώσει. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα πλημμυρίσουν τη χώρα με χρήμα προκειμένου να αποτρέψουν τα κινεζικά συμφέροντα ή το ρωσικό εμπόριο. Όταν η Αργεντινή πάσχιζε να ρυθμίσει τα χρέη της μετά τη χρεοκοπία του 2001, δεν ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες που αγόρασαν δισεκατομμύρια αργεντίνικα ομόλογα: ήταν η Βενεζουέλα. Όταν η Αργεντινή αντιμετώπιζε πρόβλημα με τις αποπληρωμές του ΔΝΤ το περασμένο καλοκαίρι, δεν ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες που επενέβησαν για να βοηθήσουν στην εκτόνωση της πίεσης: ήταν η Κίνα που ξεκίνησε (ακόμα μια) ανταλλαγή νομισμάτων, ώστε η Αργεντινή να μπορέσει να κάνει την πληρωμή χωρίς να βάλει χέρι στα συναλλαγματικά αποθέματα της. Καθώς ο πληθωρισμός εκτινάχθηκε πέρυσι και οι οικονομικές προοπτικές της χώρας επιδεινώθηκαν, δεν ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες που προσέφεραν χείρα βοηθείας: ήταν τα BRICS.

Η Αργεντινή δεν μπορεί να εγγυηθεί την αξιοπρέπεια των εργαζομένων της, αν ο στόχος της είναι να μπει υπό την κηδεμονία του αμερικανικού κεφαλαίου. Έχει ήδη δει το πώς θα ήταν αυτού του είδους η εξάρτηση. Όταν ο υπουργός Blinken εκφράζει ενθουσιασμό για τις ευκαιρίες που προσφέρει η Αργεντινή στις αμερικανικές εταιρείες, είναι μια ηχώ της δυναμικής των βρετανικών επενδύσεων που επί μακρόν κρατούσαν την Αργεντινή πίσω. Είναι μια ηχώ των εξορυκτικών οικονομικών πολιτικών που έχουν εφαρμόσει οι Ηνωμένες Πολιτείες σε όλες τις αμερικάνικες ηπείρους. Η χώρα δεν θα βγει από το τέλμα αφήνοντας τα κέρδη από το λίθιο και το φυσικό αέριο να επιστρέψουν στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ η χώρα πασχίζει να αποπληρώσει τα χρέη της.

Η πρόσκληση των BRICS που έλαβε η Αργεντινή πέρυσι αποτέλεσε ένα βήμα προς τα εμπρός. Όπως έγραψε ο Javier Lewkowicz για την *Página 12*, οι χώρες των BRICS είναι αγορές που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη τα πράγματα που εξάγει περισσότερο η Αργεντινή: τρόφιμα, ορυκτά και ενέργεια. Εξάλλου, αντιπροσωπεύουν το μισό παγκόσμιο ΑΕΠ και περισσότερο από το ήμισυ της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης από το 2020. Μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και εμπειρογνωμοσύνη καθώς η Αργεντινή αναδιαρθρώνει την οικονομία της. Η Κίνα καταναλώνει ήδη το 75 τοις εκατό των εξαγωγών βοείου κρέατος της Αργεντινής, το 93 τοις εκατό της σόγιας της και σχεδόν το 100 τοις εκατό του κριθαριού και του σόργου της. Χρηματοδοτεί ηλιακά πάρκα, υδροηλεκτρικά εργοστάσια, ορυχεία λιθίου, σιδηροδρομικές κατασκευές και γεωργικές υποδομές. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα καλύψουν αυτό το κενό εάν η Αργεντινή αποφασίσει να σταματήσει να προσελκύει επενδύσεις από άλλες πηγές.

Οι μελλοντικοί ηγέτες της Αργεντινής πρέπει να καταλάβουν ότι είναι αδύνατο να επιτευχθεί μια

ισορροπημένη, δίκαιη οικονομία όσο παριστάνεις τον υπηρέτη στις ορέξεις του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αυτό που ο Milei δεν καταλαβαίνει όταν ο Trump του λέει να «κάνει την Αργεντινή μεγάλη ξανά» είναι ότι στα μάτια των Ηνωμένων Πολιτειών και των κεφαλαίων αντιστάθμισης κινδύνου, στα μάτια του ΔΝΤ και του ξένου κεφαλαίου, η Αργεντινή δεν μπορεί ποτέ να γίνει «μεγάλη» με τον τρόπο που είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες. Μπορεί να είναι μόνο ένα κράτος-οφειλέτης, ένας τόπος εξόρυξης, ένας εξαγωγέας πρώτων υλών, τροφίμων και ορυκτών. Χρειάζεται ένας άλλος δρόμος. Ο εικοστός πρώτος αιώνας προσφέρει νέες ευκαιρίες ανάπτυξης που παρακάμπτουν τα βάρη της αμερικανικής ηγεμονίας. Αν η Αργεντινή πρόκειται ποτέ να επιτύχει οικονομική ευημερία για την εργατική τάξη της, αν πρόκειται να τερματίσει τον πληθωρισμό και την εξάρτησή από τις επιδιώξεις της ξένης δύναμης, πρέπει να αγκαλιάσει αυτές τις ευκαιρίες — και να εγκαταλείψει το αναχρονιστικό όραμα του Milei για έναν ψυχροπολεμικό κόσμο.

Μετάφραση του Αλέξανδρου Μινωτάκη